

Ludovic Lamant

Splittrat Väst har svårt att hitta en lösning

Ur *Mediapart*, 26 mars 2022

En långvarig konflikt i Ukraina tycks vara ett realistiskt perspektiv. Ska Väst då, och hur länge, fortsätta att leverera vapen till Kyiv? Är det fortfarande vettigt att försöka hitta "en nödutgång" åt Vladimir Putin för att underlätta framtida fredsförhandlingar? I såväl USA som Europa växer oenigheten om sådana nyckelfrågor.

Från "Nato är tillbaka" till tveksamhet i Europa fortsätter kriget i Ukraina, som nu är inne på sin fjärde månad, att i grunden stöpa om geopolitiken.

Efter att Vladimir Putin i slutet av mars bestämde sig för att koncentrera insatserna till Donbas är erövringen av Mariupol, den 20 maj, den första betydande segern för ryssarna. I Donbas försöker Moskvas styrkor "utplåna allt levande", som Ukrainas president Volodymyr Zelenskyj den 24 maj uttryckte det, medan striderna denna vecka intensifieras kring staden Sievierodonetsk i landets östra del.

Motståndet från de ukrainska styrkorna, styrkta av vapenleveranser från Väst, tyder på att striderna kommer att pågå länge. "Just nu pågår ett högintensivt krig, men det troliga är att vi går mot ett lågintensivt krig i månader", säger Tara Varma, chef för Pariskontoret av European Council on Foreign Relations (ECFR).

Chefen för USA:s nationella underrättelsetjänst, Avril Haines, talade i mitten av maj om att det är på väg mot "ett utnötningskrig", men också att "läget blivit mer oförutsägbart med risk för upptrappning". Enligt Avril Haines har Moskva inte ändrat något i sina ursprungliga mål, bl a att erövra Kyiv. Enligt henne är fokuseringen på landets östra delar bara temporär.

Vladimir Putin har för sin del åter, mellan raderna, plockat fram hotet om kärnvapenkrig. Den 27 april riktade han sig till de länder som levererar vapen till Ukraina: "De som har planer på att utifrån blanda sig i det som pågår [...] ska veta att våra motreaktioner kommer att vara intensiva."

Omedelbart efter den ryska invasionen skyndade sig de olika medlemsländerna i EU och USA att uttala sitt stöd åt Ukraina. Och detta har tagit sig olika konkreta uttryck: vapenleveranser, ekonomiska sanktioner mot oligarker och regimen i Moskva, dela med sig av militära underrättelser till Kyiv ...

Men de länderna hade också klargjort att det finns en röd linje: inte engagera sig direkt i konflikten (även om definitionen av "krigförande" kan vara något oklar i internationell rätt). "Våra styrkor är inte, och kommer inte att bli, engagerade i konflikten med Ryssland i Ukraina", sade USA:s president Joe Biden den 24 februari. "Vi befinner oss inte i krig med Ryssland", sade Frankrikes president Emmanuel Macron den 2 mars.

Men när en långvarig konflikt ser ut att bli verklighet, i en kontext som är instabil och med stora spänningar, räcker då dessa rudimentära principer – stöd till Kyiv utan att formellt blanda sig i konflikten?

Hur länge ska man fortsätta att leverera vapen och i vilket syfte? På vilka grunder ska man åter göra Nato, en institution som Macron 2019 betecknade som "hjärndöd", till garanten för säkerheten i Europa? Är det ännu möjligt att hitta en terräng för fredssamtal med Vladimir Putin eller ska man i stället göra allt för att åstadkomma en regimförändring i Ryssland?

Om debatten om sådana frågor är relativt inlindad i Frankrike, bland annat på grund av att fokus där legat på olika valkampanjer, intensifieras den på andra håll.

I USA växer kraven på att Biden klargör sin strategi

USA:s kongress tog ett viktigt steg när man den 19 maj godkände en plan med stöd till Ukraina på 40 miljarder dollar, där sex miljarder är avsedda för att förse landet med pansarfordon och förbättra luftförsvaret. En kolossal summa. Den brittiska veckotidningen *The Economist* har beräknat att på tre månader har Washington ny satsat mer i Ukraina än man gjorde i Irak eller Afghanistan under något av de år då man verkligen engagerade sig där.

Ett annat anmärkningsvärt faktum: trots att USA närmar sig kongressval råder fortfarande borgfred mellan republikaner och demokrater i frågan (med undantag för några enstaka, och isolerade, på den republikanska sidan). Samtidigt yttrar sig ansvariga på amerikanskt håll allt mer virilt gentemot Vladimir Putin.

I slutet av mars sade president Biden att den ryske presidenten ”inte kan få vara kvar vid makten”, något som då betraktades som en diplomatisk blunder. Men i slutet av april sade försvarsminister Lloyd Austin att USA:s mål var att ”försvaga Ryssland till den grad att man inte längre kan företa sig något liknande som invasionen av Ukraina”.

Nancy Pelosi, talman i representanthuset, sade vid ett besök i Kyiv i början av maj att USA:s stöd skulle fortsätta ”tills Ukraina segrat”. USA:s Natoambassadör Julianne Smith sade den 20 maj i Warszawa att målet var att ”skydda Ukrainas territoriella integritet och suveränitet” – utan att precisera om hon avsåg Ukrainas gränser före eller efter den ryska annekteringen av Krim 2014. ”Vi vill se ett strategiskt nederlag för Ryssland”, sade hon också. Den sorts muskulösa utspel som inte kommer att underlätta eventuella fredsförhandlingar.

”Försöker USA få till stånd ett slut på konflikten?”, frågade sig *New York Times* i en ledarkommentar nyligen. ”Handlar det om att försvaga Ryssland permanent? Vill Biden-administrationen destabilisera Putin till den grad att han blir avsatt? [...] Eller handlar det framför allt om att undvika att konflikten utvidgas – men i så fall varför skryta om under rättelser som gör det möjligt inte bara att döda ryssar, utan också att sänka ryska krigsfartyg?”

Risken med en sådan strategisk vaghet, fortsätter tidningen, är inte bara att man glömmer USA:s verkliga intressen, utan också att man på lång sikt försämrar säkerheten på den europeiska kontinenten. Även andra medier klagar över bristen på verklig debatt om USA:s strategi, men i *Atlantic Monthly* talar journalisten och författaren Anne Applebaum för att löpa linan ut: ”Kriget är inte över förrän Putin förlorat” och ”Väst har ingen anledning att erbjuda Putin någon utväg, vårt mål måste vara att besegra honom.”

Andra, och mer försiktiga röster, anser att president Biden måste tala om för Volodymyr Zelenskyj vilka gränser som finns för USA:s stöd för att undvika att konflikten trappas upp. I synnerhet som USA i teorin sedan ett tiotal år beslutat att ägna sig mindre åt Europa och mer fokusera på zonen runt Indiska Oceanen/Stilla havet i syfte att öka trycket på Kina. Mellan den 19 och 24 maj gjorde Joe Biden för övrigt en rundtur i Asien, där syftet framför allt var att sälja modellen med den nordatlantiska försvarsalliansen, Nato, till sina japanska och sydkoreanska allierade ...

Men debatten blir känsligare på europeisk nivå, som historikern Adam Tooze skriver i den brittiska veckotidningen *The New Statesman*: ”Bortsett från nödvändigheten av stöd till Ukraina på kort sikt, hur ser USA:s vision av Europas säkerhet ut? Har de över huvud taget någon? Hur det än ligger till med den saken, om vi bortser från hypotesen av upptrappning till kärnvapenkrig, är Ryssland långt ifrån USA och utan större betydelse för landets ekonomi. Men samma kan inte sägas för Europas del.”

EU oenigt om Putin ska ges någon "utväg"

På europeisk nivå har klyftan vidgats de senaste veckorna beträffande målen för stödet till Ukraina. Italiens premiärminister Mario Draghi sade i mitten av maj "att man måste så snart som möjligt nå fram till ett eldupphör" och "Vi måste få Moskva tillbaka till förhandlingsbordet" alltmedan flera av den koalition som Draghi bygger på grälar om huruvida man ska fortsätta skicka vapen till Ukraina.

Den 18 maj lade den italienska regeringen till och med fram en fredsplan, som skickades till FN:s generalsekreterare, och där utgångspunkten var en demilitarisering av frontlinjerna – något som tycks nog så svårt att tänka sig just nu med tanke på de intensiva striderna i Donbas.

Berlin och Paris är i stort sett på samma våglängd som Rom. Man utgår från en realpolitisk syn, som en del anser vara malplacerad, om att det gäller att undvika att Vladimir Putin "förödmjukas". Den fred som måste till "kan inte komma till stånd genom att negera eller utesluta något parti och inte heller genom förödmjukelse", sade Emmanuel Macron den 9 maj inför Europaparlamentet i Strasbourg.

Frankrikes Europaminister Clément Beaune sade nyigen att Ukrainas anslutning till EU "sannolikt kommer att dröja 15-20 år". Detta kom som en kalldusch för de styrande i Kyiv. För det låter antyda att makthavarna i Paris vägrar att bryta kontakterna med eller ge upp alla förhoppningar om dialog med Vladimir Putin, trots invasionen av Ukraina och alla krigsförbrytelser, framför allt i Butja, de ryska trupperna gjort sig skyldiga till.

Vid Davosforum gav Tysklands förbundskansler Olaf Scholz i torsdags tecken på att vilja lugna ner stämningarna genom att slå fast att "det kommer inte att bli någon fred [på ryska villkor], Ukraina skulle inte gå med på det, och inte vi heller". Volodymyr Zelenskyj säger än det ena, än det andra och överraskade i slutet av förra veckan med något som tolkades som försonlighet genom att säga att "konflikten kommer att sluta med en diplomatisk lösning, [...] det finns saker som bara går att uppnå vid förhandlingsbordet".

De baltiska staterna och Polen intar en mer radikal hållning och som mer liknar USA:s och Natos: "Fred kan inte vara slutmålet", sade Estlands premiärminister Kaja Kallas. "Den enda lösningen jag kan se är en militär seger som kan få ett slut på detta en gång för alla och bestraffa angriparen för vad han gjort." Annars, varnade hon, "är vi tillbaka på ruta ett: det blir en paus under ett eller två år. Sedan börjar allt om igen."

"Jag hör att det talas om att ge Putin möjlighet att rädda ansiktet internationellt. Men hur ska man kunna rädda något som är så vanställt?", sade Polens premiärminister Mateusz Morawiecki den 19 maj.

Tara Varma på European Council on Foreign Relations bekräftar att man inom EU drar åt olika håll. "Européerna har hamnat i klämman, för de har svårt att se hur en tid efter kriget skulle se ut med Putin men också vad en tid efter kriget utan Putin skulle innebära." Och hon fortsätter: "Det finns inga tecken på några inre stridigheter i Kreml för att ta över efter Putin ... Och i nuvarande läge vill Putin inte ha någon diplomatisk lösning. Det är han som satt igång kriget och det är han som kan få stopp på det."

Utvidgning av Nato – i vilket syfte?

Läget är än mer oklart på grund av att det fransk-tyska paret försvagats. Traditionellt har man utgjort navet i tider av kris (till exempel för att få till stånd en plan för att få igång ekonomierna efter pandemin eller göra samlade inköp av vaccin mot Covid). Ett exempel på detta är att Emmanuel Macrons och Olaf Scholz planer på att gemensamt åka till Kyiv inte blivit av.

Olaf Scholz är trängd. Han leder en koalition av partier som kriget tvingat att revidera vissa grundläggande ståndpunkter (energipolitiken för de gröna, relationerna till Moskva för socialdemokraterna, dogmen om återhållsam budget för liberalerna). Till en del är Scholz trängd också inom det egna partiet och den tyska socialdemokratins traditionella band med Ryssland. Han har ställt sig solidarisk med Tysklands president Frank-Walter Steinmeier (även han socialdemokrat), som förklarats *persona non grata* i Kyiv, anklagad för att ha haft för goda kontakter med Vladimir Putin.

Berlin håller också på med en revolution av sin energipolitik, hittills alltför beroende av rysk import, och den kommer inte att bli enkel.

”Det handlar inte om brist på ledarskap men en fas där man hittar nya former för det [mellan Paris och Berlin – red.] och som tagit lite längre tid, delvis på grund av kriget i Ukraina”, säger man bland Macrons medarbetare.

Oavsett allt tal från fransk sida om att skapa ”ett europeiskt försvar” i syfte att få EU att ”vakna upp strategiskt” är det ändå mer än någonsin Nato och banden över Atlanten som många länder i Central- och Östeuropa, exempelvis de baltiska staterna, ser som garanten för säkerhet och trygghet.

Nato, en organisation som bildades 1949 för att hålla tillbaka den ryska fienden, upplever därmed en ny storhetstid. En symbol för detta är inte bara den spektakulära tyska kursändringen där man beslutat sig för en kraftig ökning av militärutgifterna, utan också Sveriges och Finlands beslut att ansöka om medlemskap (vilket komplicerats av Turkiets veto).

Vilket inte hindrar den brittiske historikern Adam Tooze från att ironiskt konstatera: ”Jublet över Atlanten är så öronbedövande att folk verkar ha glömt något viktigt: om Natos mål är att hindra en rysk aggression och skapa fred i Europa har man helt klart misslyckats.” Och Tooze fortsätter: ”Det är inte förvånande att den ryska invasionen fått Nato att återuppstå. Men handlar det verkligen om någon aktivering? Har Nato någon vision? Eller är inte dess reaktion på kriget i Ukraina bara en simpel mekanisk, ofrivillig reflex?”

Mellan ett USA som tvekar och de senaste åren helst velat ägna sig åt Asien och Kina och ett EU som har svårt att övertyga om sin trovärdighet geopolitiskt är det meningen att Nato ska försöka snickra ihop sin doktrin vid ett toppmöte i Madrid i juni då man förväntas publicera sin nya ”strategiska uppfattning”, dvs prioriteringarna för de närmaste åren..

Lästips

[Internationell press om Ukraina-kriget i slutet av maj 2022](#), 3 av artiklarna rör liknande frågor som den ovan

[Internationell press om Ukraina-kriget i mitten av maj 2022](#), artikeln ”Hybris driver London och Washington precis som Putin”

[Internationell press om Ukraina-kriget i början av maj 2022](#), artiklarna ”USA ute efter att förödmjuka Ryssland” och ”USA har bestämt sig för att tvinga Rysslands armé på knä”

[Internationell press om Ukraina-kriget 11 maj 2022](#), artikeln ”USA ville fokusera på Asien, inte på Ryssland”

Se även (video):

<https://www.youtube.com/watch?v=yMeuVdodfVw> (intervju om bl a motsättningarna i EU om kriget)